TARYBOS REKOMENDACIJA

2005 m. liepos 12 d.

dėl valstybių narių ir Bendrijos bendrųjų ekonominės politikos gairių (2005–2008)

(2005/601/EB)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 99 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į 2005 m. birželio 16–17 d. Europos Vadovų Tarybos diskusijas,

kadangi Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl Komisijos rekomendacijos,

REKOMENDUOJA:

ĮVADAS

2005 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba **atnaujino Lisabonos strategiją, sutelkdama dėmesį į augimą ir užimtumą Europoje** [1]. Šiuo sprendimu valstybių ir Vyriausybių vadovai aiškiai nurodė Europos Sąjungos prioritetus artimiausiais metais. Siekdama Lisabonos strategijos tikslų, Europa privalo savo politikoje daugiau dėmesio skirti augimui ir užimtumui, tuo pat metu vykdydama patikimą makroekonominę politiką ir laikydamasi socialinės sanglaudos ir ekologinio tvarumo nuostatų, – esminių Lisabonos strategijos elementų.

Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas Lisabonos darbotvarkės įgyvendinimui. Siekdama įgyvendinti šiuos tikslus Sąjunga turi labiau stengtis sutelkti visus išteklius nacionaliniu ir Bendrijos lygiais, kad jų sąveika būtų panaudota veiksmingiau. Be to, atitinkamų suinteresuotų subjektų įtraukimas gali padėti geriau suvokti būtinybę vykdyti į augimą ir užimtumą nukreiptą makroekonominę politiką ir struktūrines reformas, gali pagerinti įgyvendinimo kokybę ir skatinti pasijusti aktyviais Lisabonos strategijos dalyviais.

Todėl Bendrosios ekonominės politikos gairės (BEPG) žymi naują Lisabonos strategijos pradžią ir pagrindinį dėmesį skiria ekonominės politikos kryptims, skatinančioms augimą ir naujų darbo vietų kūrimą. Šių BEPG A skirsnyje kalbama apie tai, kaip prie šio tikslo gali prisidėti makroekonominė politika. B skirsnyje aptariamos priemonės ir politikos kryptys, kurių turi imtis valstybės narės, siekdamos skatinti augimui reikalingas žinias ir inovacijas ir padaryti Europą patrauklesnę joje investuoti ir dirbti. Pagal Briuselio Europos Vadovų Tarybos išvadas (2005 m. kovo 22–23 d.) BEPG, bendras ekonominės politikos krypčių koordinavimo dokumentas, turėtų ir toliau apimti visas makroekonominės ir mikroekonominės politikos kryptis, taip pat su tomis politikos kryptimis susijusius užimtumo politikos aspektus; BEPG užtikrins bendrą trijų strategijos aspektų ekonominę darną. BEPG taikomi esami daugiašalės priežiūros mechanizmai bus taikomi ir toliau.

Šios gairės taikomos visoms valstybėms narėms ir Bendrijai. Jos turėtų skatinti reformų priemonių, įtrauktų į valstybių narių nustatytas nacionalines reformų programas, darną. Šias gaires papildys 2005–2008 m. Lisabonos Bendrijos programa, apimanti visus veiksmus, kurių augimo ir užimtumo labui reikia imtis Bendrijos lygiu. Įgyvendinant visus atitinkamus šių gairių aspektus reikėtų atsižvelgti į lyčių klausimų integravimą.

ES EKONOMIKOS PADĖTIS

Ekonominė veikla ES, spartėjusi nuo 2003 m. vidurio, 2004 m. antrąjį pusmetį sulėtėjo pirmiausia dėl išorės veiksnių, pavyzdžiui, aukštų ir nepastovių naftos kainų, pasaulinės prekybos plėtros sulėtėjimo ir euro kurso kilimo. Kai kurių Europos valstybių ekonomikos nepakankamas atsparumas taip pat galbūt iš dalies kyla dėl nuolatinių struktūrinių trūkumų. Manoma, kad BVP ir toliau realiai augs vidutinišku greičiu 2005 m., tačiau žemesnis nei numatytas iš 2004 m. perkeltas BVP neišvengiamai paveiks bendrą metinį vidurkį. Vidaus paklausos įnašas į atsigavimą valstybėse narėse kol kas buvo netolygus, tačiau šiais metais numatomas laipsniškas augimas, paremtas palankių finansavimo sąlygų (įskaitant žemas palūkanas) ir suvaldyto infliacijos spaudimo.

[1] 2005 m. Europos Vadovų Tarybos išvados, (http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?lang=en&id=432&mode=g&name).

Pagrindinė ekonomikos atsigavimo priežastis buvo pasaulinio augimo atgijimas ir spartus pasaulinės prekybos augimas. Pasaulinio augimo ciklui žengiant link aukščiausio taško ir kompensuojant stabdantį padidėjusių pasaulinių naftos kainų poveikį, vis daugiau dėmesio bus skiriama ES vidaus paklausai, siekiant dar labiau paskatinti ekonomikos atsigavimą. Struktūrines ir makroekonomines politikos kryptis reikia formuoti atsižvelgiant į žaliavų, visų pirma naftos, kainų augimą ir spaudimą mažinti pramonines kainas. Todėl grįžimas prie ES potencialaus augimo lygio didžiąja dalimi priklauso nuo įmonių ir vartotojų pasitikėjimo skatinimo, taip pat ir palankios globalios ekonominės raidos, įskaitant naftos kainas ir valiutų kursus. Atsižvelgiant į tai, svarbu, kad ekonominės politikos kryptys įkvėptų pasitikėjimą ir tuo padėtų sukurti palankias sąlygas didesnei vidaus paklausai ir darbo vietų kūrimui per trumpą laiką ir kad struktūrinės reformos prisidėtų prie augimo potencialo didėjimo vidutinės trukmės laikotarpiu.

Numatoma, kad nedarbo lygis, nors ir lėtai, 2006 m. sumažės iki 8,7 %. 2003 m. bendras užimtumo lygis ES-25 buvo 63,0 %, tai gerokai mažiau už 70 %, kuriuos buvo sutarta pasiekti. Pažanga siekiant 60 % moterų užimtumo lygio vyko lėtai. Šiuo metu jis siekia 55,1 % ES-25, bet tikimasi, kad jis vėl padidės. Vyresnių darbuotojų užimtumo lygis, kuris ir toliau didėjo ir viršija 40,2 %, labiausiai atsilieka nuo tikslo 2010 m. pasiekti 50 %. Tuo pačiu metu, gerinant darbo kokybę, buvo padaryta nevienoda pažanga, o ekonomikos nuosmukis paaštrino socialinės įtraukties problemas. Keletą metų mažėjęs vėl padidėjo ilgalaikių bedarbių skaičius, ir nepanašu, kad jis sumažėtų artimiausioje ateityje.

Vangus ES ekonomikos atsigavimas ir toliau kelia susirūpinimą. Keliais atžvilgiais ES ekonomika dabar labiau nei 2000 m. kovo mėn. atsilieka nuo tikslo tapti konkurencingiausia pasaulio ekonomika. Todėl atotrūkis tarp Europos ir jos ekonominių partnerių augimo potencialo sumažėjo tik nežymiai.

— Nuolatinį Sąjungos ekonomikos atsilikimą visų pirma galima paaiškinti tuo, kad jos **darbo jėgos panaudojimo lygis tebėra palyginti žemas**. Dėl valstybių narių pastangų užimtumo lygis padidėjo nuo 61,9 % 1999 m. iki 63,0 % 2003 m. Tačiau, norint pasiekti Lisabonos tikslus, vis dar yra daug tobulintinų sričių, ypač jaunų ir vyresniojo amžiaus darbuotojų užimtumo srityje.

— Antrasis pagrindinis prastų ES ekonominės veiklos rezultatų paaiškinimas siejamas su **žemu produktyvumo augimo lygiu**. Produktyvumo augimas mažėja jau kelis dešimtmečius.

A SKIRSNIS

MAKROEKONOMINĖ POLITIKA SIEKIANT AUGIMO IR DARBO VIETŲ KŪRIMO [1]

A.1 *Makroekonominė politika, sudaranti palankias sąlygas augimui ir darbo vietų kūrimui*

Ekonominio stabilumo užtikrinimas siekiant didinti užimtumą ir augimo potencialą

Siekiant palaikyti gerai subalansuotą ekonomikos plėtrą ir panaudoti visą dabartinį augimo potencialą, labai svarbu vykdyti patikimą makroekonominę politiką. Ji taip pat būtina, sudarant pagrindines sąlygas, kurios skatintų adekvatų taupymo ir investicijų lygį, labiau jį orientuojant į žinias ir inovacijas, siekiant nukreipti ekonomiką tvaraus, didesnio ir neinfliacinio augimo bei užimtumo keliu. Tai turėtų padėti išlaikyti palankias ilgalaikes palūkanų normas ir prisidėti prie tinkamos valiutų kursų raidos. Planuodami ateitį, įmonės ir asmenys turi būti užtikrinti, kad kainų stabilumas bus išlaikytas.

Pinigų politika gali prie šių tikslų prisidėti užtikrindama kainų stabilumą ir, nepažeidžiant šio tikslo, paremdama kitas bendras ekonominės politikos kryptis, susijusias su augimu ir užimtumu. Naujoms valstybėms narėms bus svarbu, kad pinigų politika prisidėtų siekiant tvarios realios – ir nominalios – konvergencijos. Valiutų kursų režimai yra svarbi bendros ekonominės ir pinigų politikos sistemos dalis ir turėtų būti nukreipta į realios ir tvarios nominalios konvergencijos pasiekimą. Dalyvavimas VKM-II, tinkamu metu po įstojimo, turėtų padėti stengiantis pasiekti šiuos tikslus. Kai kurios iš pirmiau minėtų valstybių narių susiduria su papildomu makroekonominės politikos iššūkiu – išlaikyti einamosios sąskaitos deficitą tokiose ribose, kuriose galima užtikrinti patikimą išorinį finansavimą. Šiuo atžvilgiu, siekiant sumažinti einamosios sąskaitos deficitą, bus labai svarbu taikyti fiskalinius apribojimus.

[1] Įgyvendindamos toliau išdėstytas politikos gaires valstybės narės turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad konkrečiai šaliais skirtos rekomendacijos, pateiktos 2003 m. birželio 26 d. Tarybos rekomendacijoje dėl valstybių narių ir Bendrijos bendrųjų ekonominės politikos gairių (2003–2005 m.), baigtos ir atnaujintos pagal 2004 m. liepos 5 d. Tarybos rekomendaciją dėl šių gairių atnaujinimo 2004, tebegalioja ir į jas reikia atsižvelgti.

Patikimos biudžeto padėties užtikrinimas leis visiškai ir simetriškai veikti automatinėms biudžeto stabilizavimo priemonėms ciklo metu, siekiant stabilizuoti produkciją, ją siejant su spartesnio ir tvaraus augimo tendencija. Toms valstybėms narėms, kurios jau pasiekė patikimą biudžeto padėtį, iššūkis yra ją išlaikyti. Likusioms valstybėms narėms būtina imtis visų būtinų korekcinių priemonių vidutinio laikotarpio biudžeto tikslams pasiekti, visų pirma jei pagerės ekonominės sąlygos, tokiu būdu išvengiant prociklinės politikos ir sudarant sąlygas veikti visoms automatinėms biudžeto stabilizavimo priemonėms, kol dar neprasidėjo kitas ekonomikos nuosmukis. Pagal ECOFIN tarybos pranešimą „Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimo tobulinimas“, kurį patvirtino Europos Vadovų Taryba (2005 m. kovo 22–23 d.), atskirų valstybių narių vidutinės trukmės biudžeto tikslas turėtų būti diferencijuojamas atsižvelgiant į ekonominių ir biudžeto padėčių ir raidos įvairovę bei skirtingą fiskalinę riziką viešųjų finansų tvarumui ir numatomus demografinius pokyčius. Stabilumo ir augimo pakte euro zonos valstybėms narėms pateikti reikalavimai taip pat taikomi VKM-II valstybėms narėms.

Gairė Nr. 1. Užtikrinti ekonominį stabilumą siekiant tvaraus augimo: 1) pagal Stabilumo ir augimo paktą valstybės narės turėtų vykdyti savo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslus. Kol šis tikslas nepasiektas, jos turi imtis visų būtinų korekcinių priemonių jam pasiekti. Valstybės narės turėtų vengti prociklinės fiskalinės politikos. Be to, būtina, kad valstybės narės, turinčios perviršinį deficitą, imtųsi veiksmingų priemonių perviršinio biudžeto deficitui ištaisyti; 2) Valstybės narės, kurių einamosios sąskaitos deficitui gresia nestabilumas, turėtų stengtis jį ištaisyti, įgyvendindamos struktūrines reformas, stiprindamos išorinį konkurencingumą ir prireikus prie jų ištaisymo prisidėdamos fiskaline politika. Taip pat žiūrėti jungtinę gairę „Stiprinti dinamišką ir patikimai veikiančią EPS“ (Nr. 6).

Ilgalaikio ekonominio tvarumo užtikrinimas atsižvelgiant į Europos gyventojų senėjimą

Europos gyventojų senėjimas kelia rimtą grėsmę ilgalaikiam Europos Sąjungos ekonomikos tvarumui. Pagal naujausias prognozes 2050 m. ES darbingo amžiaus (15–64 metų) gyventojų bus 18 % mažiau nei 2000 m., o vyresnių kaip 65 metų amžiaus gyventojų padaugės 60 %. Tai reiškia ne tik didesnę priklausomybę, bet taip pat, kad, jei dabar nebus imamasi veiksmų užtikrinti ilgalaikį fiskalinį tvarumą, gali susidaryti vis didesnė skola, kylanti dėl didėjančių su senėjimu susijusių valstybės išlaidų, ir žemesnis potencialios produkcijos lygis *per capita* dėl to, kad sumažės darbingo amžiaus gyventojų, bei ateityje gali kilti sunkumų finansuoti pensijų, socialinio draudimo ir sveikatos apsaugos sistemas.

Valstybės narės ekonomines gyventojų senėjimo pasekmes turėtų spręsti pakankamai sparčiai – kaip įdiegtos iš trijų dalių sudarytos biudžetinėms senėjimo pasekmėms spręsti skirtos strategijos dalį – skolos mažinimą ir skatindamos pakelti užimtumo lygį ir padidinti darbo jėgos pasiūlą, siekiant kompensuoti darbingo amžiaus žmonių skaičiaus sumažėjimą ateityje. Nepaisant pastarojo meto padidėjimo iki 63,0 % 2003 m., vis dar palyginus žemas užimtumo lygis reiškia, kad Europoje yra nepanaudotos darbo jėgos atsargos. Tad esama daug tobulintinų sričių, ypač moterų, jaunų ir vyresnio amžiaus darbuotojų užimtumo srityje. Pagal šią strategiją taip pat svarbu modernizuoti socialinės apsaugos sistemas siekiant užtikrinti jų finansinį gyvybingumą, skatinant darbingo amžiaus žmones aktyviai dalyvauti darbo rinkoje, tuo pačiu metu užtikrinant, kad tos sistemos būtų prieinamos ir pakankamos. Visų pirma, sustiprinus ryšį tarp socialinės apsaugos sistemų ir darbo rinkų, galima pašalinti iškraipymą ir skatinti pailginti darbingą amžių, pailgėjus gyvenimo trukmei.

Gairė Nr. 2. Užtikrinti ekonominį ir fiskalinį tvarumą, kuris yra didesnio užimtumo pagrindas; valstybės narės, atsižvelgdamos į numatomas išlaidas, susijusias su gyventojų senėjimu, turėtų: 1) pakankamai sparčiai mažinti valstybės skolą siekiant sustiprinti viešuosius finansus; 2) reformuoti ir sustiprinti pensijų, socialinio draudimo ir sveikatos apsaugos sistemas siekiant užtikrinti, kad jos būtų finansiškai gyvybingos ir kartu socialiniu požiūriu pakankamos ir prieinamos; ir 3) imtis priemonių padidinti dalyvavimą darbo rinkoje ir darbo jėgos, ypač moterų, jaunų ir vyresnio amžiaus žmonių, pasiūlą bei skatinti požiūrį į darbą kaip į visą gyvenimą trunkantį ciklą, siekiant padidinti ekonominei veiklai skirtų valandų skaičių. Taip pat žiūrėti jungtinę gairę „Skatinti požiūrį į darbą kaip į visą gyvenimą trunkantį ciklą“ (Nr. 18 ir 4, 19, 21).

Veiksmingo išteklių paskirstymo, nukreipto į augimą ir užimtumą, skatinimas

Tinkamai parengtos mokesčių ir išlaidų sistemos, skatinančios veiksmingą išteklių paskirstymą, būtinos tam, kad viešasis sektorius visapusiškai prisidėtų prie augimo ir užimtumo, nekeldamas pavojaus ekonominio stabilumo ir tvarumo tikslų vykdymui. Tai galima pasiekti išlaidas nukreipiant į tokias augimą skatinančias veiklos rūšis, kaip moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla, fizinė infrastruktūra, aplinkai palankios technologijos, žmogiškieji ištekliai ir žinios. Be to, valstybės narės gali padėti kontroliuoti kitas išlaidų kategorijas, taikydamos išlaidų taisykles ir sudarydamos rezultatais pagrįstą biudžetą bei įgyvendindamos įvertinimo mechanizmus, užtikrinančius, kad atskiros reformų priemonės ir bendri reformų paketai būtų tinkamai parengti. Svarbiausias ES ekonomikos prioritetas yra užtikrinti, kad mokesčių struktūros ir jų sąveika su išmokų sistemomis skatintų didesnį augimo potencialą, didindamos užimtumą ir investicijas.

Gairė Nr. 3. Skatinti veiksmingą išteklių paskirstymą, nukreiptą į augimą ir užimtumą; valstybės narės, nepažeisdamos ekonominio stabilumo ir tvarumo gairių, valstybės išlaidų struktūrą turėtų nukreipti į augimą skatinančias veiklos rūšis pagal Lisabonos strategiją, pritaikyti mokesčių struktūras augimo potencialui stiprinti, užtikrinti, kad būtų taikomi mechanizmai valstybės išlaidų ir politikos tikslų įgyvendinimo santykiui įvertinti bei garantuoti bendrą reformų paketų darną. Taip pat žiūrėti jungtinę gairę „Skatinti tvarų išteklių naudojimą ir stiprinti aplinkos apsaugos ir augimo sąveiką“ (Nr. 11).

Užtikrinti, kad darbo užmokesčio pokyčiai skatintų augimą ir stabilumą bei papildytų struktūrines reformas

Darbo užmokesčio pokyčiai gali prisidėti prie stabilių makroekonominių sąlygų sukūrimo ir užimtumą skatinančio politikos krypčių derinio, jeigu realaus darbo užmokesčio didėjimas atitinka pagrindinį vidutinės trukmės produktyvumo augimo tempą ir pelningumo lygį, kuris sudaro sąlygas produktyvumą, gebėjimus ir užimtumą didinančioms investicijoms. Tam reikia, kad laikinieji veiksniai, pavyzdžiui, produktyvumo svyravimas dėl ciklinių veiksnių arba vienkartinio bendro infliacijos lygio padidėjimo, nesukeltų darbo užmokesčio didėjimo, kurio neįmanoma išlaikyti, tendencijos ir kad darbo užmokesčio pokyčiai atspindėtų vietinės darbo rinkos sąlygas.

Atsižvelgiant į nuolatinį spaudimą didinti naftos ir žaliavų kainas, reikia atidžiai stebėti, kokį poveikį kainų stabilumui ir jų konkurencingumui turi darbo užmokesčio nustatymo mechanizmai ir padidėjusios darbo sąnaudos. Sveikintina tai, kad šis antro lygio poveikis kol kas dar nebuvo pastebėtas. Į šiuos klausimus reikia atsižvelgti pasitelkus nuolatinį dialogą ir keitimąsi informacija tarp pinigų ir fiskalinių institucijų bei socialinių partnerių plėtojant makroekonominį dialogą.

Gairė Nr. 4. Užtikrinti, kad uždarbio pokyčiai prisidėtų prie makroekonominio stabilumo ir augimo; ir padidinti sugebėjimą prisitaikyti, valstybės narės turėtų skatinti tinkamas bendrąsias derybų dėl darbo užmokesčio sistemos sąlygas, deramai atsižvelgdamos į socialinių partnerių vaidmenį siekiant skatinti nominalaus užmokesčio ir darbo sąnaudų pokyčius, kurie atitiktų kainų stabilumą ir produktyvumo tendenciją vidutinės trukmės laikotarpiu, atsižvelgiant į įgūdžių ir vietinių darbo rinkos sąlygų skirtumus. Taip pat žiūrėti jungtinę gairę „Užtikrinti užimtumui palankius darbo sąnaudų pokyčius ir darbo užmokesčio nustatymo mechanizmus“ (Nr. 22).

Makroekonominių, struktūrinių ir užimtumo politikos krypčių darnos skatinimas

Patikima makroekonominė politika turi sudaryti darbo vietų kūrimui ir augimui palankias sąlygas Struktūrinės reformos, atitinkančios patikimą fiskalinę padėtį trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiais, yra būtinos, kad vidutinės trukmės laikotarpiu būtų padidintas produktyvumas ir užimtumas bei tokiu būdu būtų realizuotas ir padidintas augimo potencialas. Jos taip pat padeda didinti fiskalinį tvarumą, makroekonominį stabilumą ir atsparumą sukrėtimams. Tuo pat metu, siekiant pasinaudoti visa struktūrinių reformų teikiama nauda augimo ir užimtumo srityse, būtina vykdyti tinkamą makroekonominę politiką. Valstybių narių bendrosios ekonominės strategijos pagrindinis bruožas yra tas, kad jos turi parengti nuoseklias struktūrinės politikos kryptis, stiprinančias makroekonominę sistemą ir atvirkščiai. Visų pirma rinkos reformos turi pagerinti bendruosius ekonomikos prisitaikymo ir sureguliavimo gebėjimus, atsakant į ciklišką ekonominių sąlygų pasikeitimus, taip pat ir į ilgalaikes tendencijas, pavyzdžiui, globalizaciją ir technologijas. Šiuo atžvilgiu, reikia tęsti pastangas vykdyti mokesčių ir išmokų sistemų reformas, kad padidėtų finansinis darbo patrauklumas ir jokiu būdu nebūtų atgrasoma nuo dalyvavimo darbo rinkoje.

Gairė Nr. 5. Skatinti didesnę makroekonominių, struktūrinių ir užimtumo politikos krypčių darną; valstybės narės turėtų vykdyti darbo ir produktų rinkų reformas, kurios tuo pačiu metu didina augimo potencialą ir palaiko makroekonominę sistemą, didindamos darbo ir produktų rinkų lankstumą, mobilumą ir gebėjimą prisitaikyti prie globalizacijos, technologinės pažangos, paklausos pasikeitimo ir ciklišku pokyčių. Visų pirma valstybės narės turėtų vėl duoti impulsą mokesčių ir išmokų sistemų reformoms siekiant tobulinti paskatų priemones ir didinti finansinį darbo patrauklumą; didinti darbo rinkų gebėjimą prisitaikyti, derinant užimtumo lankstumą ir užimtumo garantijas; bei didinti galimybes įsidarbinti, investuojant į žmogiškąjį kapitalą. Taip pat žiūrėti jungtinę gairę „Skatinti lankstumą derinant jį su užimtumo garantijomis ir mažinti darbo rinkos segmentaciją, deramai atsižvelgiant į socialinių partnerių vaidmenį“ (Nr. 21 ir Nr. 19).

A.2 ***Užtikrinti, kad euro zona būtų dinamiška ir tinkamai veiktų***

Didesnį augimą ir užimtumą visų pirma reikia užtikrinti euro zonoje, nes pastaruoju metu pablogėjo jos ekonominės veiklos rezultatai, o augimo potencialo lygis yra žemas ir siekia apie 2 % (Komisijos apskaičiavimais). Praėjusio pavasario prognozėje Komisija peržiūrėjo prognozę 2005 metams ir sumažino ją iki 1,6 % augimo euro zonoje. Ekonominiai skirtumai euro zonoje gali padidėti augimo, vidaus paklausos ir infliacijos spaudimo srityse. Praėjusių metų antrąjį pusmetį ekonominis augimas euro zonoje sulėtėjo pirmiausia tiek dėl išorės veiksnių, pavyzdžiui, aukštų ir nepastovių naftos kainų, pasaulinės prekybos plėtros sulėtėjimo ir euro kurso kilimo, tiek dėl vidinio nelankstumo. Kalbant apie išorines priežastis, neigiami naftos kainų pokyčiai ir tebesitęsianti pasaulinis pusiausvyros sutrikimas tebėra gana svarbūs neigiami rizikos veiksniai.

Vidaus paklausa buvo ypač silpna euro zonoje, privatus vartojimas ir investicijos buvo žymiai mažesni už ES-25 visumą 2004 m. Mažo individualaus vartojimo priežastys, atrodo, yra susijusios su nuolatiniu susirūpinimu visų pirma užimtumo perspektyvomis (nedarbo lygis tebėra apie 9 %) ir su vidutinės trukmės pajamų perspektyvomis. Nedidelis pasitikėjimo lygis ir tvaraus vartojimo lygio pagerėjimo nebuvimas ir toliau stabdė investicijas.

Euro zonos iššūkis – realizuoti dabartinį savo augimo potencialą ir netgi jį ilgainiui padidinti. Tai geriausia pasiekti vykdant makroekonominę politiką, nukreiptą į augimą ir stabilumą, bei visa apimančias struktūrines reformas. Abu šie veiksniai yra patys svarbiausi euro zonos ir VKM-II valstybėms narėms, nes nuo jų labai priklauso valstybių narių gebėjimas tinkamai prisitaikyti prie asimetrinį poveikį turinčių sukrėtimų, o kartu ir visos euro zonos ekonominis atsparumas. Be to, atskirų euro zonos valstybių narių ekonominės veiklos rezultatai ir jų vykdoma politika daro poveikį bendriems dalykams, pavyzdžiui, euro kursui, palūkanų normoms, kainų stabilumui ir euro zonos darnai. Siekiant padidinti augimo potencialą ir pagerinti ekonominės veiklos rezultatus, būtina veiksmingai koordinuoti ekonominę politiką tiek ES, tiek euro zonoje.

Nacionalinės palūkanų ir valiutų kursų politikos nebuvimas taip pat didina poreikį pasiekti ir išlaikyti patikimą biudžeto padėtį viso ciklo metu, užtikrinančią pakankamą biudžeto atsargą cikliškų svyravimų arba asimetrinį poveikį turinčių ekonominių sukrėtimų poveikiui kompensuoti. Struktūrinė politika, skatinanti sklandų kainų ir darbo užmokesčio reguliavimą, yra būtina, siekiant užtikrinti euro zonos valstybių narių gebėjimą prisitaikyti prie sukrėtimų (tokių, kaip dabartinis sukrėtimas dėl naftos kainų) ir padėti išvengti nepateisinamų infliacijos pokyčių. Šiuo atžvilgiu ypač svarbi politika, kuri stiprina darbo rinkų gebėjimą greitai reaguoti, skatindama platų darbo jėgos dalyvavimą, profesinį ir geografinį mobilumą bei darbo užmokesčio nustatymą, ir atitinkamos produktų rinkos reformos.

Trumpuoju laikotarpiu politikos krypčių derinys euro zonoje turi stiprinti ekonomikos atsigavimą, tuo pačiu užtikrindamas ilgalaikį tvarumą ir stabilumą. Šiame etape svarbu, kad politikos krypčių derinys palaikytų vartotojų ir investuotojų pasitikėjimą, o tai reiškia, kad reikia laikytis įsipareigojimo siekti vidutinės trukmės stabilumo. Biudžeto politika turi užtikrinti fiskalinę padėtį, atitinkančią būtinybę viena vertus pasirengti gyventojų senėjimo sukeltam poveikiui, o kita vertus nustatyti valstybės išlaidų ir pajamų pusiausvyrą, kuri skatintų ekonominį augimą.

Tam, kad euro zona prisidėtų prie tarptautinio ekonominio stabilumo ir geriau atstovautų savo ekonominiams interesams, ji turi visapusiškai dalyvauti bendradarbiaujant tarptautiniu lygiu pinigų ir ekonominės politikos srityse. Nors pastovus pirmininkavimas Eurogrupei padės koordinuoti euro zonos narių pozicijas, reikia pagerinti išorinį atstovavimą euro zonai, remiantis 1998 m. gruodžio 11–12 d. Vienos susitarimu, kad euro zona įgautų vadovaujantį strateginį vaidmenį plėtojant pasaulinę ekonominę sistemą.

Gairė Nr. 6. Prisidėti prie dinamiškos ir gerai veikiančios EPS; euro zonos valstybės narės turi užtikrinti geresnį jų ekonominės ir biudžeto politikos koordinavimą, visų pirma: 1) skirti ypatingą dėmesį viešųjų finansų fiskaliniam tvarumui visiškai laikantis Stabilumo ir augimo pakto; 2) prisidėti prie politikos krypčių derinio, kuris stiprina ekonomikos atsigavimą ir kuris suderinamas su kainų stabilumu ir tuo didina įmonių ir vartotojų pasitikėjimą trumpuoju laikotarpiu, bet taip pat yra suderinamas su ilgalaikiu tvariu augimu; 3) vykdyti struktūrines reformas, didinančias ilgalaikį euro zonos potencialų augimą ir gerinančias jos produktyvumą, konkurencingumą ir ekonominį prisitaikymą prie asimetrinių sukrėtimų, ypatingą dėmesį skiriant užimtumo politikai; ir 4) užtikrinti, kad euro zonos įtaka pasaulio ekonominei sistemai atitiktų jos ekonominį svorį.

B SKIRSNIS

EUROPOS AUGIMO POTENCIALĄ DIDINANČIOS MIKROEKONOMINĖS REFORMOS

ES augimo potencialui didinti ir makroekonominiam stabilumui sustiprinti būtinos struktūrinės reformos, nes jos didina Europos ekonomikos veiksmingumą ir gebėjimą prisitaikyti. Produktyvumo didėjimą skatina konkurencija, investicijos ir inovacijos. Europos augimo potencialo stiprinimas reikalauja siekti pažangos kuriant darbo vietas ir didinant produktyvumą. Nuo paskutiniojo dešimtmečio vidurio produktyvumo augimas ES pastebimai sulėtėjo. Šį sulėtėjimą iš dalies lemia didėjantis žemos kvalifikacijos darbuotojų įdarbinimas. Vis dėlto, šios produktyvumo tendencijos pakeitimas yra pagrindinis Sąjungos išbandymas, ypač atsižvelgiant į jos senėjančius gyventojus. Prognozuojama, kad vien gyventojų senėjimas beveik per pusę sumažins dabartinį augimo potencialo dydį. Todėl siekiant išlaikyti ir ateityje pakelti gyvenimo lygį bei užtikrinti aukšto lygio socialinę apsaugą, būtina spartinti produktyvumo augimą ir didinti darbo valandų skaičių.

B.1 *Žinios ir inovacijos – tvaraus augimo varikliai*

Žinios, sukauptos investuojant į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą, inovacijas bei švietimą, yra pagrindinė ilgalaikio augimo varomoji jėga. Investicijų į žinias didinimo ir ES ekonomikos inovacinių gebėjimų stiprinimo politikos kryptys yra Lisabonos augimo ir užimtumo strategijos esmė. Dėl šios priežasties nacionalinės ir regioninės programos bus vis labiau nukreipiamos į investicijas šiose srityse pagal Lisabonos tikslus.

Investicijų į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą didinimas ir gerinimas siekiant sukurti Europos žinių erdvę

Moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla daro įvairaus pobūdžio poveikį ekonomikos augimui: pirma, gali prisidėti prie naujų rinkų ar gamybos procesų kūrimo; antra, gali prisidėti prie tolesnio esamų produktų ir gamybos procesų tobulinimo; ir trečia, didina šalies gebėjimą įsisavinti naujas technologijas.

Šiuo metu ES moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai išleidžia apie 2 % BVP (nors atskirose valstybėse narėse šis skaičius svyruoja nuo mažiau nei 0,5 % iki daugiau nei 4 % BVP), ir tai yra tik šiek tiek daugiau nei pradėjus įgyvendinti Lisabonos strategiją. Be to, tik apie 55 % moksliniams tyrimams skirtų išlaidų Europos Sąjungoje finansuoja verslo sektorius. Nedidelės privačios investicijos į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą laikomos viena iš pagrindinių priežasčių, paaiškinančių ES atsilikimą nuo JAV inovacijų srityje. Būtina spartesnė pažanga siekiant bendro ES tikslo padidinti investicijas į mokslinius tyrimus iki 3 % BVP. Valstybės narės raginamos pranešti, kokios yra numatytos išlaidos moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai 2008 m. ir 2010 m., o nacionalinėse Lisabonos strategijos įgyvendinimo programose nurodyti priemones, skirtas tokioms išlaidoms pasiekti. Pagrindinis uždavinys – sudaryti pagrindines sąlygas, parengti dokumentus ir numatyti paskatas bendrovėms investuoti į mokslinius tyrimus.

Valstybės išlaidos moksliniams tyrimams turi būti veiksmingesnės ir turi būti stiprinami valstybės mokslinių tyrimų ir privataus sektoriaus ryšiai. Reikėtų stiprinti meistriškumo polius ir tinklus, iš esmės geriau naudoti valstybės paramos mechanizmus inovacijoms privačiame sektoriuje skatinti, užtikrinti geresnį valstybės investicijų sverto efektą bei mokslinių tyrimų įstaigų ir universitetų valdymo modernizavimą. Taip pat svarbu užtikrinti, kad bendrovės veiktų konkurencingoje aplinkoje, kadangi konkurencija yra svarbi paskata leisti privačias lėšas inovacijoms. Be to, reikia imtis ryžtingų veiksmų Europoje dirbančių mokslinių tyrimų darbuotojų skaičiui didinti ir jų darbo kokybei gerinti, visų pirma pritraukiant daugiau studentų į mokslinių, techninių ir inžinierinių disciplinų studijas, plečiant karjeros galimybes bei tarpvalstybinį ir tarpsektorinį mokslinių tyrimų darbuotojų mobilumą bei pašalinant kliūtis mokslinių tyrimų darbuotojų ir studentų mobilumui.

Turėtų būti stiprinama tarptautinė mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos dimensija, numatant bendrą finansavimą ir ES lygiu skiriant daugiau dėmesio svarbioms sritims, kurioms reikia daug lėšų, ir šalinant kliūtis mokslinių tyrimų darbuotojų ir studentų mobilumui.

Gairė Nr. 7. Didinti ir gerinti investicijas, pirmiausia privataus verslo, į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą; patvirtinamas bendras tikslas – 2010 m. pasiekti 3 % BVP, atitinkamai paskirstant privačias ir valstybės investicijas, o valstybės narės nustatys konkrečius tarpinius lygius. Valstybės narės turėtų toliau plėtoti įvairias priemones, reikalingas moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai, ypač mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos verslui, puoselėti: 1) gerindamos pagrindines sąlygas ir užtikrindamos, kad bendrovės veiktų pakankamai konkurencingoje ir patrauklioje aplinkoje; 2) veiksmingiau ir našiau naudodamos valstybės lėšas moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai bei plėtodamos viešojo ir privataus sektorių partnerystę; 3) plėtodamos ir stiprindamos valstybių narių mokslo ir mokslinių tyrimų įstaigų meistriškumo centrus, atitinkamais atvejais – sukurdamos naujus, ir gerindamos valstybės mokslinių tyrimų institutų ir privačių įmonių bendradarbiavimą bei technologijų perdavimą; 4) plėtodamos ir geriau naudodamos privačių mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos sverto efektui stiprinti skirtas paskatas; 5) modernizuodamos mokslinių tyrimų įstaigų ir universitetų valdymą; 6) užtikrindamos pakankamą kvalifikuotų mokslinių tyrimų darbuotojų pasiūlą pritraukiant daugiau studentų į mokslinių, techninių ir inžinierinių disciplinų studijas, plečiant karjeros galimybes bei mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos personalo mobilumą Europos, tarptautiniu bei tarpsektoriniu lygiu.

Galimybių diegti inovacijas didinimas

Europos ekonomikos dinamiškumas ypač priklauso nuo jos inovacinių gebėjimų. Inovacijoms turi būti sudarytos pagrindinės ekonominės sąlygos. Tam būtinos gerai veikiančios finansų ir produktų rinkos bei veiksmingos ir prieinamos priemonės intelektinės nuosavybės teisių laikymuisi užtikrinti. Inovacijas rinkoje dažnai diegia naujos įmonės, kurios gali susidurti su konkrečiais finansavimo gavimo sunkumais. Dėl to inovacinę veiklą reikėtų skatinti inovacijų įmonių kūrimo ir augimo skatinimo priemonėmis, įskaitant finansavimo galimybių didinimą. Technologijų sklaidą bei geresnės nacionalinių inovacijų ir švietimo sistemų integracijos politiką galima puoselėti kuriant inovacijų polius ir tinklus bei teikiant inovacijų rėmimo paslaugas MVĮ. Žinių perdavimas naudojantis mokslinių tyrimų darbuotojų mobilumu, tiesioginėmis užsienio investicijomis arba importuota technologija yra ypač naudingas atsilikusioms šalims ir regionams.

Gairė Nr. 8. Didinti galimybes diegti visų rūšių inovacijas; valstybės narės turėtų sutelkti dėmesį į: 1) inovacijų rėmimo paslaugų, pirmiausia susijusių su platinimu ir technologijų perdavimu, tobulinimą; 2) inovacijų polių, tinklų ir inkubatorių kūrimą ir plėtojimą, įtraukiant universitetus, mokslinių tyrimų įstaigas ir įmones, įskaitant regioniniu ir vietos lygiu, siekiant pašalinti technologijų spragas regionuose; 3) tarpvalstybinio žinių perdavimo skatinimą, įskaitant tiesioginių užsienio investicijų sritį; 4) naujoviškų produktų ir paslaugų viešųjų pirkimų skatinimą; 5) geresnių sąlygų vidaus ir tarptautiniam finansavimui sudarymą ir 6) veiksmingų ir prieinamų priemonių intelektinės nuosavybės teisių laikymuisi užtikrinti.

Informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sklaida pagal būsimos i2010 iniciatyvos tikslus ir veiksmus, taip pat yra svarbi produktyvumo didinimo ir atitinkamai ekonomikos augimo priemonė. ES nesugebėjo pasinaudoti visais padidėjusios gamybos bei informacinių ir ryšių technologijų (IRT) naudojimo pranašumais. Tai atspindi vis dar nepakankamą investavimą į IRT, institucinius suvaržymus ir organizacinius IRT įdiegimo sunkumus. Technologinės inovacijos ypač priklauso nuo augimui palankios ekonominės aplinkos. Šiuo tikslu intelektualiųjų sistemų naudojimas yra veiksminga priemonė, padedanti užtikrinti Europos gamybos vietų sąnaudų konkurencingumą. Šiuo atžvilgiu taip pat svarbi atvira ir konkurencinga elektroninių ryšių rinka.

Gairė Nr. 9. Palengvinti IRT sklaidą ir veiksmingą naudojimą bei sukurti visapusiškai imlią žinių visuomenę; valstybės narės turėtų: 1) skatinti platų IRT naudojimą viešųjų paslaugų, MVĮ ir namų ūkių srityje; 2) sukurti reikiamą su ekonomikos darbo organizavimu susijusių pakeitimų sistemą; 3) skatinti aktyvų Europos pramonės dalyvavimą svarbiausiuose IRT segmentuose; 4) skatinti aktyvią IRT ir žinių pramonės plėtotę bei gerai veikiančias rinkas; 5) užtikrinti tinklų ir informacijos saugumą, konvergenciją ir sąveiką siekiant sukurti sienų neturinčią informacinę erdvę; 6) skatinti plataus dažnio tinklų naudojimą, įskaitant prastai aptarnaujamus regionus, siekiant plėtoti žinių ekonomiką. Taip pat žiūrėti jungtinę gairę „Skatinti lankstumą, derinant jį su užimtumo garantijomis, ir mažinti darbo rinkos segmentaciją, deramai atsižvelgiant į socialinių partnerių vaidmenį“ (Nr. 21).

Europos pramonės bazės konkurencinio pranašumo stiprinimas

Pastarojo meto ES produktyvumo augimo sulėtėjimas iš dalies yra susijęs su ES sunkumais perorientuojant ekonomiką į sektorius, kuriuose produktyvumas didėja greičiau.

Siekdama stiprinti ir išlaikyti ekonomikos bei technologijų lyderės pozicijas, Europa privalo didinti savo gebėjimus plėtoti ir realizuoti naujas technologijas, įskaitant IRT. Reikėtų išnagrinėti ir ištirti sinergiją, padedančią sukurti bendro mokslinių tyrimų, reguliavimo ir finansavimo problemų sprendimo strategiją Europos lygiu, kadangi dėl apimties ar masto atskiros valstybės narės negali vienos sėkmingai susidoroti su rinkos trūkumais. ES vis dar nepavyksta visapusiškai išnaudoti savo technologinio potencialo. Panaudoti šį potencialą padės Europos meistriškumo kaupimas, viešojo ir privataus sektorių partneryščių ir valstybių narių bendradarbiavimo plėtojimas tose srityse, kuriose visuomenės gaunama nauda yra didesnė už privataus sektoriaus gaunamą naudą.

Gairė Nr. 10. Stiprinti Europos pramonės bazės konkurencinį pranašumą; Europai reikia stiprios pramonės struktūros visoje jos teritorijoje. Būtina taikyti modernias ir aktyvias pramonės politikos priemones, stiprinančias pramonės bazės konkurencinį pranašumą ir prisidedančias prie patrauklių pagrindinių sąlygų sudarymo gamybos ir paslaugų srityje, užtikrinant, kad nacionaliniu, tarpvalstybiniu ir Europos lygiu įgyvendinami veiksmai papildytų vienas kitą. Valstybės narės turėtų: 1) pirmiausia nustatyti svarbiausių pramonės sektorių pridėtinę vertę ir konkurencingumo veiksnius bei spręsti globalizacijos problemas. 2) taip pat sutelkti dėmesį į naujų technologijų ir rinkų kūrimą: a) pirmiausia – įsipareigoti skatinti naujų technologines iniciatyvas, grindžiamas viešojo ir privataus sektorių partnerystėmis ir valstybių narių bendradarbiavimu, padedančiais susidoroti su tikrais rinkos trūkumais; b) taip pat kurti ir plėtoti regioninių ar vietos grupių tinklus visoje ES, aktyviau dalyvaujant MVĮ. Taip pat žiūrėti jungtinę gairę „Gerinti darbo rinkos poreikių patenkinimą“ (Nr. 20).

Tvaraus išteklių naudojimo skatinimas

Ilgalaikė Sąjungos sėkmė taip pat priklauso nuo įvairių išteklių ir aplinkosaugos problemų sprendimo, kurios, jei liks neišspręstos, stabdys augimą ateityje. Todėl paskutiniai naftos kainų pokyčiai ir perspektyvos išryškino energijos vartojimo efektyvumo klausimo aktualumą. Europos ekonomikos priklausymui nuo naftos kainų svyravimų sumažinti būtina energijos vartojimo efektyvumui skirta politika. Toliau delsiant spręsti šias problemas, padidėtų priemonių taikymo ekonominės išlaidos. Pavyzdžiui, tai galėtų būti racionalesniam išteklių naudojimui skirtos priemonės. Šioje srityje būtinos priemonės klimato kaitos problemai spręsti. Todėl svarbu, kad valstybės narės atnaujintų pastangas Kioto protokole nustatytiems įsipareigojimams vykdyti. Pirmiausia, valstybės narės turėtų toliau kovoti su klimato kaita siekdamos, kad žemės paviršiaus temperatūros pasaulio metinis vidurkis daugiau kaip 2 °C neviršytų prieš industrializaciją buvusių normų, o Kioto tikslus įgyvendintų laikydamosi kaštų ir naudos principo. Valstybės narės turėtų toliau siekti sustabdyti biologinės įvairovės praradimą nuo dabar iki 2010 m., pirmiausia šį reikalavimą įtraukdamos į kitas politikos sritis, nes biologinė įvairovė yra labai svarbi tam tikriems ekonomikos sektoriams. Todėl siekiant užtikrinti, kad kainos geriau atspindėtų aplinkai daromą žalą ir socialines išlaidas, būtina taikyti rinkos priemones. Aplinkai palankių technologijų kūrimo ir naudojimo bei ekologinių viešųjų pirkimų skatinimas, ypatingą dėmesį skiriant MVĮ, ir aplinkai kenksmingų subsidijų bei kitų politinių priemonių panaikinimas gali pagerinti inovacinės veiklos rezultatus ir padidinti įnašą į atitinkamų sektorių tvarų vystymąsi. Pavyzdžiui, ES bendrovės yra tarp pagrindinių pasaulio bendrovių, kuriančių naujas atsinaujinančiosios energijos technologijas. Visų pirma, atsižvelgiant į nuolat didėjantį spaudimą energijos kainoms ir besikaupiančią grėsmę klimatui, svarbu skatinti energijos vartojimo efektyvumo tobulinimą, tokiu būdu prisidedant prie augimo ir tvaraus vystymosi.

Gairė Nr. 11. Skatinti tvarų išteklių naudojimą ir stiprinti aplinkos apsaugos ir augimo sinergiją; valstybės narės turėtų: 1) skirti prioritetą energijos vartojimo efektyvumui ir bendrai gamybai, tvarių, įskaitant atsinaujinančių, energijos šaltinių kūrimui bei sparčiam aplinkai palankių ir ekologiškai veiksmingų technologijų skleidimui a) vidaus rinkoje, ypač transporto ir energetikos srityje, *inter alia* Europos ekonomikos priklausymui nuo naftos kainų svyravimų sumažinti, b) likusioje pasaulio dalyje, kuri yra didelio eksporto potencialo sritis; 2) skatinti išorės aplinkosaugos kaštų internalizavimo ir ekonomikos augimo atsiejimo nuo aplinkosauginės padėties prastėjimo priemonių plėtojimą. Šių prioritetų įgyvendinimas turėtų atitikti esamus Bendrijos teisės aktus ir veiksmus bei priemones, numatytas Aplinkosaugos technologijų veiksmų plane, *inter alia* a) taikant rinkos principais grindžiamas priemones, b) rizikos fondus bei mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos finansavimą, c) skatinant tvarius gamybos ir vartojimo būdus, įskaitant ekologinius viešuosius pirkimus, d) ypatingą dėmesį skiriant MVĮ ir e) reformuojant subsidijas, darančias žymų neigiamą poveikį aplinkai ir nesuderinamas su tvariu vystymusi, siekiant palaipsniui jas panaikinti. 3) toliau siekti tikslo sustabdyti biologinės įvairovės praradimą nuo dabar iki 2010 m., pirmiausia šį reikalavimą įtraukiant į kitas politikos sritis, nes biologinė įvairovė yra labai svarbi tam tikriems ekonomikos sektoriams. 4) tęsti kovą su klimato kaita, įgyvendinant Kioto tikslus laikantis kaštų ir naudos principo, ypač MVĮ atžvilgiu. Taip pat žiūrėti jungtinę gairę „Skatinti veiksmingą išteklių paskirstymą, nukreiptą į augimą ir užimtumą“ (Nr. 3).

Nors vienos bendros Europos rinkos galima nauda buvo visuotinai pripažinta, didelį nusivylimą kelia lėtas vidaus rinkos direktyvų perkėlimas į nacionalinę teisę. Be to, direktyvos dažnai neteisingai įgyvendinamos ar taikomos, kaip rodo didelis Komisijos inicijuotų bylų dėl pažeidimų skaičius. Valstybės narės turi aktyviau bendradarbiauti tarpusavyje ir su Komisija, siekdamos užtikrinti, kad jų piliečiai ir verslo sektorius galėtų visapusiškai pasinaudoti vidaus rinkos teisės aktų teikiama nauda. Pavyzdžiui, būtina toliau iš esmės tobulinti viešųjų pirkimų praktiką. Galėtų būti didinama viešai skelbiamų viešųjų pirkimų dalis. Be to, atviresni viešieji pirkimai leistų valstybėms narėms sutaupyti didelę dalį biudžeto lėšų.

Gairė Nr. 12. Plėsti ir gilinti vidaus rinką; valstybės narės turėtų: 1) paspartinti vidaus rinkos direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę; 2) skirti prioritetą griežtesniam ir geresniam vidaus rinkos teisės aktų vykdymui; 3) pašalinti kliūtis tarpvalstybinei veiklai; 4) veiksmingiau taikyti ES viešųjų pirkimų taisykles; 5) skatinti visu pajėgumu veikiančią paslaugų vidaus rinką, išsaugodamos Europos socialinį modelį; 6) spartinti finansinių rinkų sujungimą nuosekliai ir darniai įgyvendindamos ir vykdydamos Finansinių paslaugų veiksmų planą. Taip pat žiūrėti jungtinę gairę „Gerinti darbo rinkos poreikių patenkinimą“ (Nr. 20).

B.2 ***Padaryti Europą patrauklesne investavimui ir darbui***

Europos Sąjungos, kaip vietos investicijoms, patrauklumas, *inter alia,* priklauso nuo jos rinkų dydžio ir atvirumo, jos reguliavimo aplinkos, darbo jėgos kokybės ir infrastruktūros.

Vidaus rinkos plėtimas ir gilinimas

Nors vidaus prekių rinka yra palyginti gerai integruota, paslaugų rinka tiek teisiškai, tiek *de facto* yra gana stipriai susiskaldžiusi, o darbo jėgos mobilumas Europoje išlieka pasyvus. Siekiant skatinti augimą ir užimtumą bei sustiprinti konkurencingumą, paslaugų vidaus rinka turi veikti visu pajėgumu išsaugodama Europos socialinį modelį. Europos Vadovų Taryba paprašė, kad būtų dedamos visos pastangos teisėkūros srityje siekiant bendro sutarimo pradėti kurti vieną bendrą paslaugų rinką. Kliūčių tarpvalstybinei veiklai pašalinimas taip pat galėtų būti svarbiu postūmiu veiksmingumui didinti. Galų gale, visiškas finansinių rinkų sujungimas padidintų produktyvumą ir užimtumą sudarydamas sąlygas veiksmingiau paskirstyti kapitalą ir sukurti geresnes sąlygas verslo finansavimui.

Atvirų ir konkurencingų rinkų Europoje ir už jos ribų užtikrinimas

Atvira pasaulio ekonomika teikia naujų galimybių Europos ekonomikos augimui ir konkurencingumui skatinti. Konkurencijos politika suvadino esminį vaidmenį užtikrinant sąžiningą ES įmonių konkurenciją ir taip pat gali būti panaudota norint išnagrinėti platesnio įvairių rinkų reguliavimo sistemą siekiant skatinti sudaryti sąlygas, kurios leistų įmonėms veiksmingai konkuruoti. Europos rinkos būtų labiau atvertos konkurencijai, jei būtų sumažintas likusios valstybės pagalbos bendras lygis. Kartu likusi valstybės pagalba turi būti perskirstyta tam tikriems horizontaliems tikslams remti. Valstybės pagalbos taisyklių peržiūrėjimas turėtų būti tolesniu žingsniu šia kryptimi.

Patekimą į rinką palengvinančios struktūrinės reformos yra ypač veiksminga priemonė konkurencijai stiprinti. Jos bus ypač svarbios rinkose, kurios anksčiau buvo apsaugotos nuo konkurencijos dėl antikonkurencinio elgesio, monopolijų egzistavimo, per didelio reguliavimo (pavyzdžiui, leidimai, licencijos, minimalaus kapitalo reikalavimai, teisinės kliūtys, parduotuvių darbo laikas, reguliuojamos kainos ir pan. gali kliudyti veiksmingos konkurencinės aplinkos kūrimui) ar dėl prekybos apsaugos.

Be to, jau patvirtintų priemonių dėl tinklų pramonės sričių atvėrimo konkurencijai (elektros energijos, dujų, transporto, ryšių ir pašto paslaugų srityse) įgyvendinimas turėtų prisidėti prie bendro kainų sumažinimo ir didesnio pasirinkimo garantuojant bendrus ekonominius interesus tenkinančių paslaugų teikimą visiems piliečiams. Konkurencijos ir reguliavimo institucijos turėtų užtikrinti konkurenciją liberalizuotose rinkose. Tuo pat metu turi būti garantuotas pakankamas aukštos kokybės bendrus ekonominius interesus tenkinančių paslaugų teikimas prieinama kaina.

Prekybos ir investicijų išorinis atvirumas, taip pat daugiašaliu lygiu, padidinant eksportą ir importą, yra svarbi augimo ir užimtumo paskata bei gali sustiprinti struktūrinių reformų įgyvendinimą. Europos ekonomikai ypač svarbi atvira ir stipri visuotinių prekybos taisyklių sistema. Sėkmingas ambicingo ir suderinto susitarimo Dohos derybose ir dvišalių bei regioninių laisvosios prekybos susitarimų sudarymas turėtų toliau atverti rinkas prekybai ir investicijoms bei prisidėti prie augimo potencialo didinimo.

Gairė Nr. 13. Užtikrinti atviras ir konkurencingas rinkas Europoje ir už jos ribų bei pasinaudoti globalizacijos teikiama nauda; valstybės narės turėtų skirti prioritetą: 1) reguliavimo, prekybos ir kitų konkurencijai nepagrįstai trukdančių kliūčių panaikinimui; 2) veiksmingesniam konkurencijos politikos vykdymui; 3) pasirinktinei rinkų ir konkurencijos bei reguliavimo institucijų taisyklių peržiūrai siekiant nustatyti ir panaikinti kliūtis konkurencijai ir patekimui į rinką; 4) konkurenciją iškraipančios valstybės pagalbos sumažinimui; 5) laikantis būsimo Bendrijos programos, pagalbos perskirstymui paremiant tam tikrus horizontalius tikslus, pavyzdžiui, mokslo tyrimus, inovacijas ir žmogiškojo kapitalo optimizavimą, ir padedant ištaisyti tinkamai nustatytus rinkos trūkumus; 6) išorės atvirumo, taip pat daugiašaliu lygiu, skatinimui; 7) patvirtintų priemonių dėl tinklų pramonės sričių atvėrimo konkurencijai siekiant užtikrinti veiksmingą konkurenciją Europos lygiu sujungtose rinkose, visapusiškam įgyvendinimui. Tuo pat metu konkurencingoje ir dinamiškoje ekonomikoje bus ypač svarbus veiksmingas bendrus interesus tenkinančių paslaugų teikimas prieinamomis kainoms.

Europos ir nacionalinio reguliavimo gerinimas

Siekiant sukurti aplinką, kurioje galėtų vykti komerciniai sandoriai konkurencingomis kainomis, būtinas rinkos reguliavimas. Rinkos reguliavimas taip pat padeda ištaisyti rinkos trūkumus arba apsaugoti rinkos dalyvius. Tačiau bendras taisyklių poveikis gali būti susijęs su didelėmis ekonominėmis išlaidomis. Dėl to svarbu, kad taisyklės būtų tinkamai parengtos ir proporcingos. Europos ir nacionalinės reguliavimo aplinkos kokybė yra bendro įsipareigojimo ir bendros atsakomybės objektas ES ir valstybių narių lygiu.

Rengdamos arba keisdamos teisės aktus, valstybės narės turėtų sistemiškai įvertinti savo teisėkūros iniciatyvoms įgyvendinti reikalingas išlaidas ir būsimą naudą. Jos turėtų tobulinti taisyklių kokybę išlaikydamos jų tikslus. Reikėtų konsultuotis su atitinkamais suinteresuotais subjektais. Laikantis Komisijos požiūrio į geresnį reguliavimą, naujų arba patikslintų taisyklių ekonominis, socialinis ir aplinkosauginis poveikis kruopščiai įvertinamas siekiant nustatyti galimus kompromisus ir įvairių politikos tikslų sinergiją. Be to, peržiūrimos esamos taisyklės siekiant išsiaiškinti jų supaprastinimo galimybes ir įvertinamas jų poveikis konkurencingumui. Galiausiai rengiamas bendras naujų ir esamų teisės aktų administracinių išlaidų skaičiavimo metodas. Valstybės narės turėtų sukurti esamų taisyklių supaprastinimo sistemas. Jos turėtų plačiai konsultuotis dėl jų teisėkūros iniciatyvų arba neveikimo kaštų ir naudos aspekto, ypač tais atvejais, kai tai susiję su kompromisais dėl įvairių politikos tikslų. Valstybės narės taip pat turėtų užtikrinti, kad būtų visapusiškai atsižvelgta į atitinkamas taisyklių alternatyvas.

Todėl reguliavimo aplinką iš esmės galima pagerinti atsižvelgiant į reguliavimo kaštų ir naudos aspektą, įskaitant administracines išlaidas. Tai ypač svarbu mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ), kurios paprastai turi per mažai lėšų administravimui pagal Bendrijos ir nacionalinės teisės aktus.

Gairė Nr. 14. Sukurti konkurencingesnę verslo aplinką ir skatinti privačias iniciatyvas tobulinant reguliavimą; valstybės narės turėtų: 1) sumažinti įmonėms, ypač MVĮ ir naujai įsteigtoms įmonėms, tenkančią administracinę naštą; 2) gerinti esamų ir naujų taisyklių kokybę išlaikant jų tikslus, sistemingai ir griežtai vertindamos jų ekonominį, socialinį (įskaitant sveikatos apsaugą) ir aplinkosauginį poveikį, išnagrinėdamos ir geriau įvertindamos reguliavimo, įskaitant vykdymą, administracinę naštą bei poveikį konkurencingumui; 3) skatinti įmones išsiugdyti socialinę atsakomybę.

Europa turi aktyviau puoselėti verslumo paskatas ir jai reikia daugiau naujų įmonių, norinčių imtis kūrybingų ir inovacinių sumanymų. Turėtų būti remiamas verslumo mokymasis visais švietimo ir mokymo būdais bei jam teikiami visi reikiami įgūdžiai. Verslumo aspektas turėtų būti įtrauktas į nuo mokyklos visą gyvenimą trunkančio mokymosi procesą. Šiuo tikslu turėtų būti skatinama partnerystė su bendrovėmis. Verslo įmonių kūrimą ir augimą galima skatinti sudarant geresnes galimybes gauti finansavimą ir stiprinant ekonomines paskatas, įskaitant už sėkmę skatinančių mokesčių sistemų sukūrimą, sumažinant su darbo užmokesčiu nesusijusias išlaidas, sumažinant naujai įsteigtoms įmonėms tenkančią administracinę naštą, pirmiausia teikiant atitinkamas verslo rėmimo paslaugas, ypač jauniesiems verslininkams, pavyzdžiui, įrengiant vieno langelio kontaktinius punktus ir skatinant nacionalinių paramos įmonėms tinklų plėtotę. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti nuosavybės teisės perdavimo supaprastinimui, įmonių gelbėjimo bei restruktūrizavimo procedūrų tobulinimui, pirmiausia taikant veiksmingesnius bankroto įstatymus.

Gairė Nr. 15. Skatinti verslumo kultūrą ir sudaryti MVĮ palankią aplinką; valstybės narės turėtų: 1) sudaryti geresnes galimybes gauti finansavimą siekdamos prisidėti prie MVĮ kūrimo ir augimo, ypač teikdamos mikropaskolas ir kitų formų rizikos kapitalą; 2) stiprinti ekonomines paskatas, įskaitant mokesčių sistemų supaprastinimą ir su darbo užmokesčiu nesusijusių išlaidų sumažinimą; 3) stiprinti MVĮ inovacinį potencialą ir 4) teikti atitinkamas paramos paslaugas, pavyzdžiui, įrengti vieno langelio kontaktinius punktus ir skatinti nacionalinių paramos įmonėms tinklų plėtotę, siekiant prisidėti prie MVĮ kūrimo ir augimo pagal Mažųjų įmonių chartiją. Be to, valstybės narės turėtų stiprinti MVĮ verslumo ugdymą ir mokymą. Jos taip pat turėtų supaprastinti nuosavybės teisės perdavimą, prireikus modernizuoti bankroto įstatymus ir tobulinti įmonių gelbėjimo bei restruktūrizavimo procedūras. Taip pat žiūrėti jungtines gaires „Skatinti veiksmingą išteklių paskirstymą, nukreiptą į augimą ir užimtumą“ (Nr. 3) ir „Didinti galimybes diegti visų rūšių inovacijas“ (Nr. 8), Nr. 23 ir Nr. 24.

Europos infrastruktūros plėtimas ir gerinimas

Moderni infrastruktūra yra svarbus veiksnys, lemiantis teritorijų patrauklumą. Jis palengvina asmenų, prekių ir paslaugų mobilumą visoje Sąjungoje. Moderni transporto, energetikos ir elektroninių ryšių infrastruktūra yra būtinas Lisabonos strategijos atnaujinimo veiksnys. Transporto išlaidų mažinimas, rinkų plėtimas ir tarpusavyje susijusių ir sąveikaujančių transeuropinių tinklų plėtojimas padeda stiprinti tarptautinę prekybą ir skatina vidaus rinkos plėtrą. Be to, vykstantis Europos tinklų pramonės sričių liberalizavimas skatina konkurenciją ir didina šių sektorių produktyvumą.

Atsižvelgiant į būsimas investicijas į Europos infrastruktūrą, reikėtų skirti prioritetą Transeuropinių tinklų transporto gairėse Parlamento ir Tarybos nustatytų 30 prioritetinių transporto projektų ir Europos augimo iniciatyvoje nustatytų greito starto tarpvalstybinių projektų transporto, atsinaujinančios energijos ir plataus dažnio ryšių ir mokslinių tyrimu srityje bei Sanglaudos fondo remiamų transporto projektų įgyvendinimui. Tai pat būtina spręsti šalių infrastruktūros kliūčių klausimus. Atitinkamos infrastruktūros kainodaros sistemos gali padėti veiksmingai naudoti infrastruktūrą ir plėtoti subalansuotą transporto priemonių rūšių pusiausvyrą.

Gairė Nr. 16. Plėsti, tobulinti ir susieti Europos infrastruktūrą bei įgyvendinti prioritetinius tarpvalstybinius projektus; visų pirma siekiant geriau sujungti nacionalines rinkas išplėstoje ES. Valstybės narės turėtų: 1) skirti prioritetą reikiamų sąlygų sudarymui veiksmingiau išteklius naudojančiam transportui, energetikai ir IRT infrastruktūroms, įskaitant transeuropinių tinklų infrastruktūras, papildydamos Bendrijos mechanizmus, pirmiausia įtraukdamos tarpvalstybinius segmentus ir periferinius regionus, kadangi tai yra svarbiausia sėkmingo tinklų pramonės sričių atvėrimo konkurencijai sąlyga; 2) išnagrinėti galimybes kurti viešojo ir privataus sektorių partnerystes; 3) išnagrinėti atitinkamas infrastruktūros kainodaros sistemas siekiant užtikrinti veiksmingą infrastruktūrų naudojimą ir subalansuotos transporto priemonių rūšių pusiausvyros plėtojimą, pabrėžiant technologijų kaitą ir inovacijas bei tinkamai atsižvelgiant į aplinkosaugos kaštus ir poveikį augimui. Taip pat žiūrėti jungtinę gairę „Palengvinti IRT sklaidą ir veiksmingą naudojimą ir sukurti visapusiškai imlią žinių visuomenę“ (Nr. 9).

Priimta Briuselyje, 2005 m. liepos 12 d.

Tarybos vardu

Pirmininkas

G. BROWN